

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Casus XII. De Invidia, Gula, Ira, Acedia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

inter personas sensualiter se amantes emergere delectationem veneream : tum etiam propter Propof. 40. ab Alex. VII. damnatam, quæ sic habet : *Est probabilis opinio, quæ dicit tantum esse veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris & pollutionis.* Idem à priori dicendum de osculis & amplexibus quæ furtivè, cum mora & ardore repetuntur. Osculari partes pudendas ejusdem vel alterius sexûs videtur habere specialem turpitudinem in confessione explicandam ; quia specialiter dedecet naturam rationalem.

4. Si verò oscula, amplexus, contre-

stationes manuum fiant ex honestâ causâ ad ostendendam amicitiam, ad fovendum amorem in ordine ad honestum matrimonium, quamvis per accidens forè prævideantur motus carnales, modò absit periculum consentiendi, non sunt peccatum ; at si fiant ex levitate, joco aut petulantia, secluso periculo consentiendi in motus vel delectationem veneream, sunt tantum venialia : ex his per se præter casûs resolutio, nec operæ pretium judico eadem hic repetere, jam enim ad nauseam turpibus sum immoratus.

CASUS XII.

De Invidia, Gula, Ira, Acedia.

MOrphorius 1. *Multum cruciatur quod amulus officium, virginem adamatam sibi præripuerit, quod honoretur, ametur.* 2. *Ex sola voluptate edit, bibit.* 3-4. *Convivia, in quibus sæpe inebriatus est, non vitat, quia tantum ebrius fit, dum exit in aërem.* 5. *Tabacum sumit, & se gyrat usque ad turbationem capitis.* 6. *Bibit, usque dum fiat impotens incedere, familiam dirigere, non absque capitis, & podagra doloribus, ac debilitatione stomachi.* 7-8. *Se inebriat, ut non incurrat offensam compotatoris ; ne ad duellum provocetur, diffametur.* 9. *Ut conservet sa-*

nitatem, vel vitam. 10. *Ut non sentiat dolores podagra, abscissionem pedis, ut expellatur venenum &c.* 11. *Socium ad largiores haustus animat, semipoto propinat, & bibere cogit.* 12. *Alios, ne sibi noceant, ne secretum prodant, inebriat.* 13. *Ebrius blasphemat, furatur, alios ad compotationes inducit cum dispendio rei domestica.* 14. *Pueros & stultos inebriat, utque fortius bibere possit, pharmaca sumit. ibid. In eos qui potum dehortantur, mirum incandescit cum meditatione vindictæ.* 15. *Remedia salutis nauseat.* 16. *Doletque se esse natum, baptizatum &c. Pro resol.*

I 2

QUAR.

1.

QUÆR. I. Quid sit Invidia?

R. Est tristitia de bono alieno aestimato ab invidente ut malo proprio. D. Th. 2. 2, q. 63. a. 1. Tristari de bono ut alteri bonum est, est actus formalis odii: sicut velle bonum ut alteri bonum est, est actus charitatis. Et quamvis invidia plerumque odium proximi involvat; tamen ut talis non tristatur de bono alieno, ut alteri bonum est, sed ut creditur minuere vel obscurare propriam excellentiam, ut si ambitiosus doleat, alium sibi in honore vel divitiis fieri æqualem, quasi sibi per hoc aliquid decedat. Est genuina filia superbiae, & peccatum ex genere suo mortale, directè oppositum charitati; & si invidet alteri dona supernaturalia, v. g. gratiam, sanctitatem vitæ &c. eo quod putet per ea minui suam aestimationem, aut certè vitam suam redargui, est peccatum gravissimum in Spiritum S., quod dicitur *fraterna charitatis invidentia*; si sit circa bona naturalia, est veniale, vel mortale pro ratione boni quod alteri invidetur; si quidem sit circa materiam levem, sed animo invidendi etiam majora, vel quævis bona, semper est mortale. Dixi: *aestimato ab invidente ut malo*: nam si alterius bonum communitati, mihi vel alteri innocenti revera sit malum, & absit malus affectus odii, aversionis erga personam ipsam, tristari de alterius bono non est invidia: sic licitè tristor de doctrinâ, & eloquentia hæretici, quatenus per hæc multos seducit; prudenter doleo illi beneficium esse col-

latum, quem vel scio esse indignum, vel illo abuturum in meum vel aliorum damnum: Ratio est, quia talis tristitia vel dolor non tam est de bono proximi, quam de malo inde resultante. Simili modo, si quis, secluso omni malo affectu erga personam, tristatur, quod alius sibi officium vel virginem adamatam præriperit, quod ab alio vincatur in virtute, doctrinâ, divitiis, non ideo quod hæc sint in alio, sed quod in se non sint, non est invidia, sed æmulatio, quæ bona vel mala est pro qualitate objecti; de hac dicit Apostolus: *Amulamini charismata meliora*. 1. Cor. 12. Ex invidia oritur detractio, odium, susurratio. De quibus suis locis.

QUÆR. II. Quid circa Gulam?

2.

R. *Sequentia*. 1. Gula est inordinatus appetitus ususque cibi vel potus ex hoc, quod quis vel plus sumat, quam natura requirat, vel sumat nimis exquisita, vel sistat in sola voluptate cibi aut potus, etsi tantum sumat necessaria, ut nunc certum est ex Prop. 8. ab Alex. VII. damnatâ: *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Dixi: si sistat in sola voluptate: nam si quis cibo & potu utatur eo fine, ut magis conducant ad nutritionem, non peccat, quia non sistit in ea voluptate, sed eam refert ad finem honestum, conservationem sanitatis, & vitæ, quem finem in utilibus, & necessariis ad sustentationem

nem

nem homo virtualiter semper intendit, quamdiu non habet intentionem contrariam.

2. Gula ex genere suo est peccatum veniale oppositum abstinentiæ, per accidens fieri potest mortale ob grave damnum corporis vel animæ, ut si quis per nimiam ingluviem causet sibi febrem, graves capitis vel podagræ dolores, aut se ineptum reddat ad functiones officii graviter obligantis. Effectus gulæ est hebetudo mentis, animi torpor, & omnis generis morbi.

3. QUÆR. III. Quid & quale peccatum sit ebrietas?

3. Ebrietas est voluntarius excessus in potu usque ad violentam usus rationis privationem voluptatis causâ. Cajetan. Valent. Less. Azor. Laym. Dicastillo L. 1. de just. d. 3. num. 104. & alii communiter contra Sylvium 2.2. q. 150. a. 1. qui dicit omnem voluntarium excessum in potu usque ad defectum rationis esse propriè ebrietatem. Ratio sumitur ex D. Th. 2. 2. q. 150. a. 1. & 2. ubi dicit ebrietatem consistere in nimio usu & concupiscentia vini, ideoque sicut ad sobrietatem spectat moderari nimiam concupiscentiam potus ob delectationem in illo, sic ex opposito ebrietati proprium est moveri nimiam potus concupiscentiâ & delectatione. Ebrietas est intrinsecè mala, & per se peccatum mortale, ut patet ex Script. ad Rom. 13. ad Ephes. 5. & S. Th. loc. cit. & lect. 3. inc. 13. ad Rom. Ratio est, quia voluntariè se inebrians videtur præferre delectationem vini integritati rationis,

inquit S. Doctor: hoc autem nullo casu est licitum, ergo.

Dicitur 1. voluntarius excessus: nam si ebrietas non sit prævisa, etsi quis leviter excesserit in temperantia, non est peccatum mortale, si quis verò per experientiam sciat, se in tali occasione solere inebriari, vel dubitet, timeat, aut ob consuetudinem timere debeat periculum ebrietatis, tenetur ab ejusmodi occasione sub mortali abstinere, & si nolit, est incapax absolutionis: si largiùs bibens sciat se fore ebrium, si in aërem exeat, debet sub mortali vel manere domi, vel à largiori potu se continere. Dicitur 2. excessus in potu: nam si usus rationis aliter quam per porum tollatur, v. g. per odorem lupuli, per suffitum tabaci &c. non erit propriè ebrietas, attamen peccatum, & quidem mortale, si ex sola voluptate ad notabile tempus, v. g. ad horam ratio intercludatur; si enim sit mortale ex delectatione potus se usu rationis privare, cur non ex delectatione tabaci, vel alterius fumi, aut suffitus? Ratio à priori est, quod homo non sit dominus suæ rationis, sed administrator; ergo si eam absque sufficienti causâ exturbet, graviter peccat contra naturam & Deum, sicut graviter peccaret, si absque sufficienti causâ sibi abscinderet membrum.

Dixi: ad notabile tempus, nam videtur etiã hîc dari posse parvitatem materiæ, sicut datur in læsione corporis vel sanitatis propriæ, quare non in læsione rationis? quis enim dicet peccare mortaliter eum qui ex fumo,

ex intemperantia, vel agitatione in
I 3 gyrum

6 gyrum momentaneam sibi causat vertiginem, & mentis interceptionem, ita ut nesciat ubi existat? *Dicitur 3. ad privationem usus rationis*; quamdiu enim adhuc quis novit discernere inter bonum & malum, ac dirigere actus suos ordinarios, v. g. prospicere familiam, horas attentè legere, etsi lingua parum titubet, pedes vacillent, oculi caligent &c. adhuc non erit perfecta & mortalis ebrietas. *Less. Cajetan. Laym. Dicast.* Neque tunc, si quis in cibo vel potu excedat usque ad vomitum, vel ideo vomat ut iterum possit bibere; nam quamvis hic sit magna deformitas, tamen excusatur à mortali, modo absit periculum ebrietatis, & notabiliter non lædatur sanitas, vel natura, causando graves dolores podagræ, vel capitis saltem ad plures dies, nauseam stomachi, febres, vitæ abbreviationem &c.; tunc enim graviter peccatur contra charitatem propriam, & jus, quod solus Deus habet in vitam & sanitatem nostram, ut plerumque contingit in iis, qui sæpius se vino immoderatè replent, de quibus *Isaias cap. 5. Va qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Et *Prov. 23. Cui va? nonne his qui commorantur in vino? Va autem in Scripturis peccatum mortale denotat. Dicitur 4. ad violentam privationem rationis*, per quod ebrietas distinguitur à somno, qui non violenter & contra naturam, sed ex naturæ institutione ad reparandas vires, & spiritus vitales rationem ad tempus sopit, ita tamen ut relinquat potentiam proximam iterum

7.

ratione utendi, si homo à somno excitetur; è contra homo ebrius etiam vigilans ratione uti non potest, nec valet ad usum rationis excitari. *Dicitur 5. voluptatis causâ*: Hinc si quis bibat ad privationem rationis non quidem ob delectationem, sed ex alia levi vel insufficienti causa, v. g. ut satisfaciatur amico, ut vincat per æquales haustus, ut non incurrat offensam, ut non vapulet vel diffametur; ex communiori non admittit formalem sed tantum materialem ebrietatem, peccat tamen juxta omnes mortaliter: quia sine justâ causâ se privat bono naturæ præstantissimo, scilicet ratione, cujus ipse non est dominus, sed custos: sicut peccat mortaliter qui ex tali causa sibi abscinderet brachium. Occurrit hic dubium principale, an saltem ex causâ gravissimâ, v. g. ad recuperandam sanitatem ex præscripto medici bibere liceat ad ebrietatem; aut pro conservanda vita, si inimicus tibi minetur mortem, nisi bibas? Negant utrumque *S. Antoninus p. 2. tit. 6. c. 3. Angelus P. ebrietas. Sylvius l. c. Tabien. Mendic. d. 3. q. 14.* & quoad secundam partem *S. August. serm. 232.* de tempore, ubi dicit: *Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas, aut morieris, melius tibi erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Rationem dant, quia talis ebrietas non minus est intrinsecè mala, quam pollutio, quia sicut pollutio destruit semen humanum, sic ebrietas destruit rationem, quâ in homine nihil est præstantius; sicut

8.

9.

sicut ergo pollutio, & destructio feminis, etsi non fiat ex voluptate, nullo casu est licita, sic nec destructio rationis per potum: & quamvis ejusmodi potatio sit necessaria ad conservandam vitam, quia tamen vitam non servat secundum bonum rationis quam destruit, non potest non esse contra sobrietatem, quæ necessarium est ad bonum rationis. Accedit, quod ebrietas per se sit causa rixarum, cædium, luxuriarum, blasphemiarum, &c. ergo ex lege naturæ merito censetur omni casu prohibita. Econtra utrumque licere affirmant *Cajetan. 2. 2. q. 150.* & ibid. *Valent. Sylvest. V. Ebrietas. Acor.* & plures alii apud *La Croix L. 5. num. 321.* Ratio est 1. quia si non bibatur ex necessitate, non est ebrietas formalis, sed materialis, quæ non est intrinsecè mala, sed licita ex urgente causâ. 2. Quamvis homo non sit dominus suæ rationis, sicut non est dominus suorum membrorum, licitè tamen ad conservandum totum abscondit membrum, ergo etiam licitè ad tempus se privat usu rationis, ut vita, & ratio conservetur in futurum. 3. Potus necessarius ad conservationem vitæ non est contra sobrietatem, *S. Thom. q. 141. a. 6.* sed talis potus est necessarius ad conservationem vitæ, ergo. 4. Non est contra charitatem propriam abscondere brachium pro conservanda vita, ergo nec contra sobrietatem sopire per potum ad tempus rationem, ut conservetur totum, ratio, & vita. 5. Ex gravi causâ licitum est sumere pharmacum soporiferum, etsi quis

statim ex somno ad usum rationis excitari non possit, ergo & ex tali causâ sumere potum inebriantem. Utraque sententia habet aliquid veri: Igitur *Dico*: si ipsa ebrietas seu violenta rationis privatio assumatur vel intendatur tanquam medium ad aliquem finem, v. g. ad recuperandam sanitatem vel evadendam mortem, nunquam licet, sicut nunquam licet pollutio seu directæ expulsio semitis etiam pro conservanda vita, ut bene probat prima sententia; unde si quis tibi minetur mortem, gravissimam infamiam, mutilationem, verbera, nisi te inebries, non potes obsequi, & in hunc finem locutus est *S. August.* Similiter non potest se reus inebriare ut non sentiat tormenta vel angustias mortis, vel alius, ut non sentiat dolores podagræ, vel abscissionem pedis &c. quia tunc ipsa rationis privatio assumitur tanquam medium ad finem insensibilitatis. Econtra si alter non intendat tuam ebrietatem, sed tantum computationem, absque mortali obsequi potes etiam cum periculo ebrietatis; item licitè sumis vinum generosissimum quantum opus est ad expellendum frigidum venenum, etsi certò prævideas te inebriandum, etiam ex supposito quod talis ebrietas sit intrinsecè mala, sicut licitè sumis pharmacum ad expellendum semen corruptum, etsi certò prævideas simul expellendum semen verum: Ratio est, quia in his omnibus non intenditur vel procuratur directè ebrietas, sed conservatio vitæ & sanitatis, ex qua præter intentionem sequitur ebrietas;

10.

11a

ita quoad rem *Dicastillo num. 117.* Ad argumenta secundæ sententiæ, etsi sint magni ponderis, responderi potest 1. N. quod ejusmodi ebrietas non sit intrinsecè mala. *Ad 2. N. C.* Sicut pro conservando toro non potest destrui semen humanum, sic nec usus rationis. *Dispar.* est, quod in dissipatione usûs rationis major sit deformitas contra naturam rationalem quam in destructione alicujus membri, quia homo per usum rationis distinguitur à bruto, igitur ebrietas quæ hunc usum destruit, facit hominem similem bruto, quod non facit abscissio membri. *Ad 3.* Potus necessarius ad conservationem vitæ non est contra sobrietatem, si adhibeatur cum integritate rationis, C. secus N. *Ad 4. N. C.* Omnia membra ordinantur ad totum ideoque ordo charitatis & rectæ rationis exigit, ut pro conservatione totius destruat pars, si opus est: ratio autem non ordinatur ad vitam corporalem, sed vita corporalis ad vitam rationalem, seu bonum usum rationis. *Ad 5. N. C.* Sicut somnus, ita & pharmacum causans somnum directè, & ex natura ordinatur ad restaurandos spiritus vitales, non vero ad privationem usûs rationis, etsi hic indirectè sequatur. Ex præmissis

11. *Deduces seqq.* 1. Non est licitum urbanitatis vel amicitie gratiâ aliquem ad liberaliores haustus provocare cum periculo ebrietatis; neque licet semiebrius absque urgenti causa præbere ulteriorem haustum, ex quo creditur inebriandus; quomodo igitur excusabuntur qui ebrietatem non

tantum non impediunt, prout ex charitate, si commodè possint, obligantur, sed & cogunt ultra naturam bibere; audi S. Aug. *serm. 231. de temp. Certâ bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine..... O infelicitas generis humani! quàm multi inveniuntur, qui ebriosos & luxuriosos amplius quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus vel unum calicem dissimulant dare? .... Et quod pejus est, aliqui Clerici qui hoc deberent prohibere, ipsi cogunt aliquos plus bibere quam expedit: Si tamen absit omne periculum ebrietatis, & intemperantiæ, urbanitatis esse potest semutud pro more patriæ ad amicum haustum invitare, *Dicast. num. 150. 2.* Ex rationabili causa, v. g. ex timore gravis inimicitie, rixarum, verberum licitum est alicui apponere vinum, relicta ei libertate bibendi, etsi prævideatur inebriandus; quia hoc non est alterius ebrietatem causare, sed ex justâ causâ permittere. An verò liceat etiam concurrere directè aliquem ad ebrietatem inducendo, provocando, exhortando, difficilius est judicare: Affirmat *Less. L. 4. c. 3. dub. 4.*, si id necessarium sit ad avertendam proditorem, homicidium, vel aliud gravius malum, quod alter paratus est patrare nisi inebrietur; quia licitum est, inquit, suadere, & allicere aliquem ad minus malum non simpliciter, sed ex supposito quod majus malum aliter impediri non possit, quod non est improbabile juxta dicenda *cas. 19. num. 7.* idque magis tenet si inducatur ad ebrietatem*

mate

13. materiale[m] præbendo ei vinum fortissimum, cuius vires ignorans, sine culpâ inebrietur. *Laym. L. 3. sect. 4. num. 6. Dicaj. n. 145.* 3. Qui alium inebriat, ut secreta prodatur, peccat contra temperantiam, & justitiam iniquè extorquendo secretum, ad quod jus non habet; neque licet Judici reum inebriare, ut sic inducat ad fatendum crimen, quia confessio ebrii non magis probat, quàm confessio facti vel dormientis, ergo non est causa sufficiens ad inebriandum; neque licet reo etiam materialiter inebriare custodem carceris, ut ipse evadere possit, idque certum est, si sit justè incarceratus, quia ebrietas etiam materialis per se mala est, & gravia mala obinde evenirent custodi, quæ caustandi non est sufficiens ratio. 4. Non tantùm ipsa ebrietas, sed etiam mala in ebrietate causata, homicidia, rixæ, contumeliæ, si prævisa sint, aut sciant talia à se fieri, imputantur ad culpam, & in confessione specialiter sunt explicanda. *Cajet. Gobat, Less. loc. cit.* 5. Qui alium ad comperationes inducit cum neglectu operarum, & dispendio rei domesticæ, ut non possit solvere debita, aut cogatur furari &c. præter peccatum scandali tenetur satisfacere pro damnis inde secutis, non quidem ipsi comperatori, qui, ut suppono, liberè consentit, sed iis qui obinde inviti damnum patiuntur. 6. Fatuum vel puerum ante usum rationis inebriare, non est saltem mortale, quia malitia ebrietatis consistit in privatione usûs rationis, sed potus hos non privat hoc usu, quia eo jam an-

R. D. Jansen Pars I.

tecedenter carebant. Ergo. 7. Non videtur illicitum adhibere remedia Physica contra ebrietatem, velut brasicam crudam, amygdala amara, nucleos perlicos, si id fiat ex rationabili causâ, quia, v. g. ob præsentiam hospitem potus commodè declinari non potest, nisi sit periculum ebrietatis aut graviter lædendæ sanitatis. *Gobat c. 51. n. 17.* 8. Effectus ebrietatis sunt hebetudo mentis, debilitas corporis, & omnis generis morbi, suppressio memoriæ, revelatio secretorum, blasphemia, rixæ, incontinentiæ. *Prov. 23. Cui va? cuius patris va, cui fovea, cui sine causâ vulnera, cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? S. Hieron. in c. 5. ad Galat. Vno hominis sensus evertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur.*

QUÆR. III. Quid sit Ira? 14.

R. Est inordinatus appetitus vindictæ; dico *inordinatus*, nam petere vindictam secundum se est indifferens, & in Superiore pro æquo crimina vindicante actus virtutis; igitur peccaminosa iræ inordinatio consistit in eo, quod quis vel nimium, & plus quàm recta ratio dicitur, in aut exterius incandescat, vel in hoc quod quis appetat vindictam injustam, justò majorem, aut justam quidem, sed ex odio, aut ad satiandum malevolum animum; prima inordinatio ex genere suo est veniale, utpote excessus in passione indifferente, absque hoc, quod sibi in sanitate, aut alteri aliquod notabile damnum

K cause.

causetur, quod suppono, aliàs enim per accidens foret mortale; ratione secundæ inordinationis est mortale, vel veniale directè oppositum charitati, prout grave vel leve malum, in vindictam proximo appetitur. Pessimæ sed fecundæ matris plures sunt filiæ, odium, contumelia, rixa, blasphemia, homicidium &c.

25.

QUÆR. IV. Quid sit Acedia?

R. Est tristitia de bono aliquo spirituali, v. g. amicitia Dei, vitæ æternæ, propter nimiam difficultatem in ea acquirenda, vel conservanda: sic descripta, si deliberata fuerit, est mortale gravissimum contra Deum tanquam ultimum finem, à quo se directè avertit, ut si quis advertenter tristetur quod sit creatus ad gratiam & gloriam, quod un-

quam bona opera fecerit, quod Christum agnoverit. Acediæ mali partus sunt, amaritudo, tedium, nausea rerum spiritualium, odium Dei & eorum qui divina inculcant, aversio à verbo Dei, incuria salutis, tedium vitæ, desperatio &c. si tamen tedium circa finem ultimum sit inefficax cum voluntate adimplendi omnia præcepta, etsi remissiùs, & cum aliquo tædio adimpleantur, est tantum veniale: quandoque per acediam intelligitur fastidium & remissio in quolibet exercitio virtutum; sic intellecta est solum veniale, nisi omittantur actus virtutum graviter obligantes, v. g. lectio Breviarii, auditio Missæ &c.

EX